NR. 11 | 1 JUNI 2026

REFORMATORISCHE OPVOEDING

TIJDSCHRIFT VOOR WEDERGEBOORTE, WEDEROPVOEDING EN WEDERSCHOLING

KEN UZELF EERST

CALVIJN EN DE DRIEVOUDIGE VREZE
Waarom de vreze het geloof en de liefde moet regeren

DE TWEE CALVIJNEN
De innerlijke strijd van Calvijn en het verborgen calvinisme

DE WACHTPOST VAN DE ZIEL
Zelfwantrouwen als begin van wijsheid

MOEDER VREZE
De vergeten tuchtmeesteres

Reformatorische Opvoeding

Blad van het Instituut voor Reformatorisch Onderwijs (IRO)
nr. 11 - 1 juni 2026

Voor de omslagafbeelding is gebruik
gemaakt van het Woordweefgetouw.

CALVIJN EN DE DRIEVOUDIGE VREZE

Calvijn noemde de kerk die geloof van liefde had gescheiden de ongeformeerden. We zien een kerk die zich gulzig op Jezus stort als snelle afgod, tot een zondebok-cultus, en daarom zijn ze met het verkeerde deel van Jezus weggerend. Er is goede Jezusologie en slechte Jezusologie, maar beiden dienen de predikanten te verdiepen. Het onderwerp wordt niet ontweken want het is onderdeel geworden van taal en terminologie. Wel is het de taak van de predikanten om het te brengen van voorwerpelijkheid tot onderwerpelijkheid. De diepte van de ontwerpelijkheid moest ook laten zien worden, en de verbandelijkheid.

De kwestie Calvijn is hierin een ingewikkelde. Ik had dromen dat er twee Calvijnen waren. Calvijn het monster had Calvijn het vruchtje verslonden, en het vruchtje was ergens in het geboortekanaal blijven steken, blijven hangen. Calvijn stelde van zichzelf dat hij een temperament had, en dat hij in gevecht was met een beest wat hij niet kon overwinnen. Hij had heel duidelijk meervoudige personaliteiten. Hij was niet één persoon zomaar. Er moet nog scheiding komen tussen het vruchtje van Calvijn wat nooit werkelijkheid kon worden, en het monster Calvijn. Hij was een genie en prolifisch als theoloog, maar had ook hele gevaarlijke kanten. Het vruchtje Calvijn was alleen maar half geboren. Het was ergens blijven steken in de grote tunnel tussen bewustzijn en onderbewustzijn. Het kon niet rijpen. Het versteende. De gruwelijkheden hiervan zijn onbekend. Er zijn meerdere mensen die zo lijden dat ze niet weten wie ze zijn. Dat wat wel geboren wordt is het monster wat hen heeft opgeslokt. Die bestuurt alles, zodat het vruchtje niet veel in te brengen heeft, maar toch wordt er gezaaid, en toch spreekt het vruchtje er doorheen. 90% was het monster, die het vruchtje van 10% onderdrukte. We spreken daarom dus nog over een verborgen calvinisme, het wilde calvinisme.

Er was goede calvinologie en slechte calvinologie. We zien twee Calvijnen tegenover elkaar, in strijd met elkaar.

In zijn verklaring van 1 Johannes 3 stelt Calvijn dat als er tweestrijd is tussen God en mens, dan kan de mens dat overbruggen door de naastenliefde. Maar nog wil dat niet zeggen dat de Heere zo iemand aanneemt, want dat kan alleen door de Vreze des Heeren, stelt Calvijn. Hij laat dus nog een derde dimensie zien van geloof. Geloof, liefde en vreze is de uiteindelijke sleutel tot God, stelt Calvijn. Zonder de vreze is er geen daadwerkelijke doorgang. Dan gaat het niet om de vreze op zich, maar om de regerende vreze, stelt Calvijn. De vreze moet uiteindelijk het geloof en de liefde regeren. We kunnen stellen dat dit een strijd is tegen de hybris, de overdosis. Een kerk waar het geloof is gescheiden van de liefde, en waar de vreze niet regeert, is nog ongeformeerd.

Calvijn stelt dat het niet zomaar om namen gaat, want de naam is de prediking. Hij waarschuwt dus tegen zomaar dode namengodsdienst. Er is geen geloof zonder leer. Daarom moet de mens komen tot de hemelse kennis als kader.

Calvijn stelt dat er niet op de werken gezien moet worden, maar op de vreze. In die zin is er geen loon op zomaar werken op zich, maar op de vreze, en de vreze brengt afstemming met zich mee, en is de daadwerkelijke verhoring der gebeden. Hij waarschuwt dan ook tegen het scheiden van geloof en vreze. Zelfbehagenis en huichelarij komt nergens, stelt Calvijn. De vreze moet niet zomaar van de mens zijn op zich, want dan is het bezoedeld, maar moet van God gegeven zijn. We kunnen

stellen dat de mens hier wel intens zelf bij betrokken dient te zijn. Calvijn wijst er ook op dat men een goed geweten dient te hebben om enige godsdienst te kunnen hebben. Calvijn stelt dat de vreze onderwijst tot zelfmishagen.

Calvijn noemt dat God groter is dan het hart van de vromen, dus God ziet scherper, onderzoekt dieper en oordeelt strenger. Calvijn stelde dat ook Paulus had toegegeven dat hoe zorgvuldig hij ook was, hij in veel nog faalde. Paulus gaf toe dat hij nog vaak onbedachtzaam en niet alert en waakzaam was. Dat zei Calvijn ook van zichzelf. Als de reformatie nog in de kinderschoenen was, dan was het tijdperk van Paulus nog het baby tijdperk. Belangrijke dingen werden door de babies gesproken, wat God ook liet zien in de psalmen, maar babies zijn babies. Er kunnen nog slordigheden zijn. Als men dit tijdperk onfeilbaar wil maken en de oude bijbel ook onfeilbaar wil prijzen, dan overschat men het begin stadium van de theologie, en is het niets dan voorouder-verering.

Calvijn roept terug tot de droefheid en de vreze, en tot een goed geweten. De wetenschap van God gaat dieper dan zomaar gevoel. Velen zijn zorgeloos geworden en zijn vervallen tot pluimstrijkerij. Calvijn noemt het als een virus van ongevoeligheid. Ze zijn dronken met een valse waan, en zo verachten ze hoogmoedig God’s oordeel. Calvijn stelt dat er geen geloof is zonder goed geweten. Alleen moeten wij niet op de werken zien, maar op de vreze die van boven komt. Calvijn stelt dat menselijke vreze bezoedeld kan zijn, zoals ook menselijk geloof en menselijke liefde, en dat daarom de mens geregeert dient te worden door de vreze des Heeren.

Er moet niet zomaar afstemming zijn tot God, maar afstemming aan de vreze des Heeren.

De mens komt niet zomaar tot God, maar hiertoe zijn middelen gegeven door Calvijn besproken. Calvijn sluit geenszins de werken buiten, maar dat ze moeten voortkomen vanuit de bron van de vreze des Heeren. De waarheid is niet in de tong, maar in de daad, stelt Calvijn. Calvijn geeft nog een andere reden waarom het niet zomaar om de werken gaat. Werken zonder medelijden zijn waardeloos, stelt Calvijn. We moeten niet minder over de tegenspoed van de naaste bedroefd zijn dan over onze eigen tegenspoed. Werken zonder medelijden zijn God niet welbehagelijk. Dus in die zin vallen al een heleboel werken af. Velen leven in schijnwerk omdat ze niet geroerd zijn door de ellende van hun naasten, stelt Calvijn.

We zien dat Calvijn op zijn pastorale en menselijke hoogtepunt is in zijn bespreking van 1 Johannes. Er zijn teveel versierde werken en beuzelende werken die de mens bedriegen, stelt Calvijn.

De werken die uit het geestelijke stromen worden als goed gerekend, omdat ze vrijwillig zijn, stelt Calvijn. De vrijwilligheid stroomt alleen vanuit het geestelijke, en daarom is er ook loon, alsof het de eigen werken van de vromen zijn, omdat deze zijn gegeven. Dit gebeurt door de wedergeboorte die de eeuwige vreze des Heeren als vrucht heeft, stelt Calvijn. Calvijn hamert erop in zijn bijbelverklaring dat de vreze groeiend is, regerend, en eeuwig.

Calvijn noemt het de strijd tegen beestelijke ongevoeligheid. Hij waarschuwt ook tegen overmaat van uitverkiezingsleer, want de wedergeboorte is ook van belang.

Calvijn wijst erop dat de vreze niet alleen betekent de Heere te vrezen, maar ook de zonde. Je moet de zonde haten en verachten, en er niet lichtzinnig mee omgaan. We kunnen stellen dat overal waar een gebrek is aan de vreze verleiding tot zonde is. Overal waar de zonde is daar zijn de spiegelingen van de duistere rede, stelt Calvijn, en de vromen leven daar nog.

WEDERGEBOORTE EN WEDEROPVOEDING TOT WEDERGEBONDENHEID

De kloosters hadden vaak de regel van vegetarisme.
Spreuken 15:17 zegt : Beter een enkele schotel groente waar liefde is, dan een gemeste os, en haat daarbij. (Utrechtse vertaling) De verzen van dierenoffers zijn slechts symbolisch voor de strijd tegen de zonde, zoals ook het jachtbevel van Noach tegen het vlees, de oerzonde. Nadrukkelijk was dat geen strijd tegen ‘vlees en bloed’. Hoe beunhazen dat hebben lopen verdraaien is de Heere een grote gruwel. Ook de nieuwe bijbel is net zoals de oude bijbel vol met vegetarisme, en wanneer er het jachtbevel is is dit ook tegen de oerzonde. In de westerse landen is de taalkunde vaak ver te zoeken. Het westen is vol van platte en verletterlijkte talen, en daarom moet de mens terug naar diepte en betekenis. Zo niet, dan is men nog ongeformeerd.

Wat gaat er aan vooraf, aan vegetarisme ? Men moet de eindeloos diepe put van zonde en bedrog onder ogen komen, eraan ontdekt worden, en zo tot het pad van boete en vrees gaan. De Heere veracht de verbrokenen en verslagenen van hart niet.

Haat staat gelijk aan moord. De mens denkt beter te worden door de moord op dieren, maar het is groot bedrog. Het is een onbijbelse gedachte, zowel in de oude als nieuwe bijbel, maar ze hebben het verdraaid tot hun eigen verderf. Dat is wat het oervlees doet. Alles zet het oervlees tot zijn hand. Zij leven door willekeur en gewoonte. Er is niets goeds aan dat leven, maar het is de ergste dood waarmee de mens zich vleidt. Dan sta je tegenover een Goliath die spot en kleineert. Deze mens wil niet getuchtigd worden, wil geen boete doen. Deze mens wil niet vrezen, maar anderen laten vrezen. Zo pompt deze mens zich vol. Vol met spotternij, vol met gehoon, vol met vals gelach, maar deze beesten zullen elkaar verscheuren. Nu drijven ze nog markt. Als ze zullen merken dat er lekken zijn in hun schip zullen ze elkaar erop aanvallen.

Beloch 3 zegt :

‘De hemel is mijn Leider,
Zij onderwijst mij en waakt over mijn ziel,
Mij ontbreekt niets,
Dit boek is zonder twijfel een richtsnoer voor de hemelvrezenden.’

Alleen door de vreze worden wij afgestemd.
De psalmist begeerde de sobere vreze des Heeren meer dan goud, het is zoeter dan honing. (Psalm 19)

‘Ook laat uw knecht zich erdoor ernstig vermanen ; in het houden ervan is groot loon.’ (vers 12)

Wij ontvangen waarlijk loon, niets dan door de vreze des Heeren. De vromen zijn daarom vrezelingen, vreze-arbeiders. Zij werken voor Moeder Vreze. Alleen zo worden zij wedergeboren. Daarbuiten ligt het grote bedrog van de beuzelaars en beunhazen.

‘Behoed uw knecht ook voor overmoed, opdat deze niet heerse’ (vers 14)
‘Dan is onberispelijkheid daar’

Dit ligt allemaal besloten in de Vreze des Heeren, in niets anders.
Dan hebben we het niet zomaar over eerbied, maar over waakzaamheid.
Ook hebben we het niet zomaar over voorzichtigheid, want dat kan enggeestig worden, maar over zelfwantrouwen. Men moet dus ook twijfelen aan de eigen voorzichtigheid, want die is vaak afgodisch, dat men nog de oude afgoden vereert, en dan xenofobisch is naar het vreemde toe. Onderzoekt alles, en behoudt het goede. Voorzichtigheid, als het van de oude natuur komt, is vaak spijbelarij en eigengerechtig.

Moeten we dan niet voorzichtig zijn en ons overal maar instorten en alles maar toelaten ? Nee, natuurlijk niet, maar we moeten ook voorzichtig zijn met die akelige voorzichtigheid van de oude natuur die zijn hebzucht bewaakt. Voorzichtigheid heeft een hele andere definitie gekregen in de moderne, westerse wereld, als de waakhond van het vlees. Wij moeten waakzaam zijn, en alles toetsen, ook de eigen kortzichtigheid en voorzichtigheid.

De trotse mens weet het al, en is voorzichtig met alles wat hem mogelijk kan doen ontwaken.
De hemelvrezende laat zich onderwijzen.

Er is een voorzichtigheid die niet de vreze des Heeren is, maar die verlies vreest, verlies van status, verlies van macht, verlies van ego, verlies van oude ideeën, verlies van tradities. Deze valse voorzichtigheid bewaakt niet de waarheid, maar het bezit. Het is gestolde voorzichtigheid van het oervlees. Het bewaakt niet de ziel, maar het gemak. Het wendt zich alleen naar buiten, niet naar binnen, terwijl de waakzaamheid des Heeren zich ook naar binnen richt, en de bedriegelijkheid van het ego kent. Het toetst niet alleen de vreemdeling, maar ook zichzelf. De vreze en waakzaamheid des Heeren toetst niet alleen de vijand, maar ook de wachters zelf. Dat is de ware wachtpost van de ziel. Vaak is de vijand juist binnen de muren. De hemelvrezende wantrouwt daarom niet alleen de wereld, maar ook zijn eigen oordeel. De dwaas vreest het vreemde, maar de hemelvrezende vreest zijn eigen blindheid.

Nee, er valt niets te lachen, er valt niets te glimlachen, niets te feesten. Het volk moet terug tot de boetvaardigheid, de droefheid en de vreze. Bekeert u, en en doet uw gruwelen weg. Alles moet afgestemd, gewassen en beloond worden door de vreze des Heeren.

Beloch 3 zegt verder :

In de nacht zoek ik U, en kom tot waar U baadt.
In de nacht zie ik U en roep ik tot U,
Want mijn vijanden achtervolgen mij.
U spreekt in geheimtaal tot mij,
U ziet mijn vijand, en kent hen bij namen,
U gaat voor mij uit, en vernietigt hen met uw speer,
Ja, een groot oorlogsvoerder bent Gij

Dit is het loon voor de hemelvrezenden, dat Moeder Vreze voor hen uitgaat en hen leidt, hen beschermt tegen de zonde, tegen het ego. Zij leren van Haar deze geheime taal.
De Vreze des Heeren praat het niet schoon, maar benoemt het. Ze ziet de vijand en kent hen bij namen.

Door al het vele vlees wat de mens eet door gebrek aan vreze des Heeren is de mens overmoedig geworden en ziet niet met de ogen des Heeren, ontvangt hierdoor geen openbaring. Het volk is ten gronde gegaan door gebrek aan openbaring, door gebrek aan vreze des Heeren. Het boek Daniël begint met vegetarisme, voordat hij zijn grote openbaringen bespreekt.

We komen thuis op deze basis, onherroepelijk, wanneer de vreze des Heeren tot een eeuwig koord is. De vrome moet daar volkomen mee vervuld zijn, dat het hem regeert, dat niet zijn eigen vrezeloze ik op de troon zit, of het ik wat alleen de vreemdeling vreest en niet zichzelf. De mens moet terugkeren tot de zelfvreze, maar eens goed van zichzelf in paniek raken. Pas dan kan de vreze des Heeren waarlijk wortel schieten.

Zo mag de ziel terugkeren tot de zee, tot de golven van de Vreze des Heeren, die op en neer gaan, dat grote natuurverschijnsel, waarin wedergeboorte, wederopvoeding en wedergebondenheid mag plaatsvinden.